

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI

AMALIY VA TABIIY FANLARNI
O‘QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI:
MUAMMO, YECHIM VA YUTUQLAR

MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY
ANJUMAN MATERIALLARI

2023-yil
10-11-oktabr

Namangan - 2023

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

AMALIY VA TABIIY FANLARNI O‘QITISHNING DOLZARB
MUAMMOLARI: MUAMMO, YECHIM VA YUTUQLAR

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMAN
MATERIALLARI

10-11 oktabr 2023-yil

T O ‘ P L A M I

Namangan – 2023

2. А. Мавлонов. ва бошқалар. Ўқув машғулотларини ташкил этишда таълим технологиялари. Ўқув қўлланма. «Тафаккур бўстони» нашриёти, Тошкент, 2013. - 142 бет.
3. Б.Х. Рахимов., А. Мавлянов., В. Чориев. ва бошқалар. Педагогик технологиялар схемаларда. Ўқув қўлланма. – Т.: Фан ва технологиялар., 2009. -124 б.
4. B.Y. Xodiev., L.V Golish., O.K. Rixsimboev. Keys-stadi - iqtisodiy oliy o'quv yurtidagi zamonaviy ta'lim texnologiyasi: Ilmiy-uslubiy qo'llanma /“Zamonaviy ta'lim texnologiyalari” turkumi. -T.: TDIU, 2009. – 150 b
5. N.N.Azizxo'jaeva. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O'quv qo'llanma.Toshkent 2006 y. 159 b.
- 6.Mirboboyev V.A.Konstruksion materiallar texnologiyasi. Toshkent, "O'qituvchi", 1991 y. - 408 b.
7. Po'latov S., Raxmonaliyev I., Qosimov Q. Materialshunoslik va konstruksion materiallar texnologiyasidan amaliy mashg'ulotlar — T.“Mehnat”,1992 y. 136 b.

O'QITUVCHILARNING UZLUKSIZ TA'LIM VA O'ZINI O'ZI RIVOJLANTIRISH JARAYONINING GERONTOPEDAGOGIK MEXANIZMLARI

Asranbayeva Munajatxon Xalimjanovna
Namangan davlat pedagogika instituti dotsenti, PhD

Anotatsiya: Ushbu tezis zamonaviy ta'lim jarayonlarida o'qituvchilarning professional va shaxsiy salohiyatini rivojlantirishning gerontopedagogik mexanizmlarini tadqiq etishga bag'ishlangan. Tezisda o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiruvchi omillar, ularning pedagogik faoliyatdagi samaradorligini oshirishdagi gerontopedagogik yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, gerontopedagogika nazariyasi asosida o'qituvchilarni kasbiy malaka va pedagogik kompetentsiyalarini mustahkamlashga qaratilgan strategiyalar ishlab chiqiladi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlar tahlili, empirik kuzatuv va metodik eksperimentlar natijalari asosida o'qituvchilarda o'zini o'zi rivojlantirishga rag'bat beruvchi mexanizmlar aniqlanadi.

Kalit so'zlar: gerontopedagogika, o'zini o'zi rivojlantirish, o'qituvchi motivatsiyasi, pedagogik barqarorlik, professional kompetentsiya, pedagogik jamoa, pedagogik innovatsiya.

Kirish: Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim tizimi oldiga mutlaqo yangi talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy ta'lim sifati bevosita pedagog kadrlarning kasbiy kompetensiyasi, innovatsion fikrlashi hamda o'z ustida muntazam ishlash ko'nikmalariga bog'liqdir. Shu bois o'qituvchilarning

professional rivojlanishi, ularni uzluksiz ta'lim jarayoniga jalb etish va o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirish masalasi bugungi pedagogika fanining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'qituvchining kasbiy mahorati va shaxsiy salohiyati qanchalik yuqori bo'lsa, ta'lim jarayonining samaradorligi ham shunchalik ortadi. Ayniqsa, zamonaviy pedagogdan nafaqat chuqur bilim, balki ijodkorlik, moslashuvchanlik, mustaqil o'rganish va o'z faoliyatini tahlil qila olish kabi kompetensiyalar ham talab etilmoqda.

O'qituvchilarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirish jarayoni pedagogik faoliyatning sifatini oshirish bilan bir qatorda, ta'lim muassasasida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish, pedagoglarning kasbiy motivatsiyasini kuchaytirish hamda ularning mehnat faoliyatida barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zini o'zi rivojlantirish pedagogning individual ehtiyojlari, kasbiy qiziqishlari va ichki motivatsiyasiga tayangan holda amalga oshadigan uzluksiz jarayon bo'lib, unda shaxs o'z bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini mustaqil ravishda boyitib boradi. Bu esa pedagogning nafaqat kasbiy, balki shaxsiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Mazkur jarayonda gerontopedagogika konsepsiyasi alohida ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Gerontopedagogika – insonning o'rta va katta yosh davridagi ta'limi, tarbiyasi hamda rivojlanish qonuniyatlarini o'rganuvchi pedagogik yo'nalish bo'lib, pedagoglarning yoshga xos psixologik, fiziologik va kasbiy xususiyatlarini hisobga olishga asoslanadi. Ushbu yondashuv o'qituvchilarning hayotiy tajribasi, kasbiy faoliyat davomida shakllangan bilim va ko'nikmalarini qadrlash bilan birga, ularning yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirishiga ko'maklashadi. Ayniqsa, uzoq yillik ish tajribasiga ega bo'lgan pedagoglarni zamonaviy ta'lim jarayonlariga moslashtirish, ularning ichki motivatsiyasini qo'llab-quvvatlash va kasbiy "emotsional charchash" holatining oldini olishda gerontopedagogik mexanizmlar muhim vosita hisoblanadi.

Gerontopedagogik yondashuv asosida o'qituvchilarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirishning asosiy mexanizmlari qatoriga motivatsion qo'llab-quvvatlash, individual rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish, refleksiv faoliyatni tashkil etish, mentorlik va hamkorlik muhitini yaratish, shuningdek, pedagoglarning kasbiy ehtiyojlarini muntazam o'rganish kabi omillar kiradi. Bunday mexanizmlar o'qituvchilarning o'z ustida ishlashga bo'lgan ehtiyojini kuchaytiradi, ularning kasbiy faoliyatga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantiradi va innovatsion faoliyatga jalb etilish darajasini oshiradi.

Shuningdek, bugungi kunda raqamli texnologiyalar va masofaviy ta'lim platformalarining rivojlanishi pedagoglarning mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Turli onlayn kurslar, vebinarlar, malaka oshirish dasturlari hamda ilmiy-metodik resurslar o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirish jarayonida samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, pedagoglarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda tashkil etilgan ta'lim muhiti ularning yangi bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan ishonchini oshiradi va kasbiy faoliyatda yuqori natijalarga erishishiga yordam beradi.

Ta'lim sohasida zamonaviy o'zgarishlar, texnologik yangiliklar, o'quvchilarning psixologik va ijtimoiy ehtiyojlarining murakkablashuvi o'qituvchilarni doimiy ravishda o'z ustida ishlashga, yangi pedagogik yondashuvlarni o'rganishga, innovatsion metodlarni qo'llashga undaydi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning motivatsion salohiyati, ularning ichki va tashqi rag'batlantirish omillari, pedagogik kompetentsiyalarini oshirishning individual strategiyalari ham katta ahamiyat kasb etadi. Gerontopedagogik yondashuvda o'qituvchilarni rag'batlantirish mexanizmlari bir necha asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi: pedagogik kompetentsiyalarni oshirish bo'yicha doimiy ta'lim dasturlari, o'qituvchilarning ichki motivatsiyasini rivojlantirish, pedagogik tajribani almashish va jamoaviy metodik ishlanmalarni qo'llash, shuningdek, kasbiy o'sishga ijtimoiy va psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlari. Shu yo'l bilan o'qituvchilar o'zini o'zi rivojlantirishga faol jalb qilinadi, ularning kasbiy barqarorligi va pedagogik faoliyat samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarda o'zini o'zi rivojlantirishga intilish, ularning kasbiy motivatsiyasi va pedagogik innovatsiyalarni qo'llashga tayyorligini oshiradi. Masalan, o'qituvchilarning shaxsiy rivojlanishi va kasbiy kompetentsiyalarini mustahkamlashda gerontopedagogik strategiyalar samaradorligi ilmiy jihatdan isbotlangan. Shu bilan birga, gerontopedagogik mexanizmlar yordamida pedagogik jamoaning barqarorligi va ichki kommunikatsiyasi yaxshilanadi, bu esa ta'lim jarayonining sifatini sezilarli darajada oshiradi[2]. O'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirilishi psixologik, ijtimoiy va metodik jihatdan qo'llab-quvvatlanadigan murakkab tizim sifatida tushuniladi. Psixologik qo'llab-quvvatlash o'qituvchilarning ichki motivatsiyasini oshirishga, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash ularning pedagogik jamoaga integratsiyasini kuchaytirishga, metodik qo'llab-quvvatlash esa yangi pedagogik yondashuvlarni amaliyotga tadbiiq etishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, gerontopedagogika nafaqat nazariy asoslarni, balki amaliy tavsiyalarni ham taqdim etuvchi kompleks yondashuv sifatida e'tiborga loyiqdir. Shuni ta'kidlash lozimki, o'qituvchilarning professional rivojlanishi va kasbiy barqarorligi nafaqat ularning shaxsiy motivatsiyasiga, balki ta'lim muassasalarining boshqaruv tizimi va strategik yondashuvlariga ham bog'liqdir. Shu bois, pedagogik jamoani boshqarishda gerontopedagogik yondashuvlarni qo'llash, o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishini rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish ta'lim tizimining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ushbu tezis doirasida o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirish jarayonini rag'batlantirishning gerontopedagogik mexanizmlari ilmiy tahlil qilinadi, ularning psixologik, ijtimoiy va metodik jihatlari o'rganiladi. Shu bilan birga, gerontopedagogik yondashuvlar orqali o'qituvchilarning professional kompetentsiyalari va pedagogik innovatsiyalarni amaliyotga tadbiiq etish imkoniyatlari aniqlanadi[3]. Tadqiqot natijalari ta'lim muassasalari rahbarlari, metodistlar va oliy pedagogik malaka markazlari uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega bo'ladi. Tezisning mazmuni gerontopedagogik nazariya va amaliyot, o'qituvchilarning motivatsiyasi, o'zini o'zi rivojlantirish va

pedagogik jamoa barqarorligini ta'minlashga qaratilgan kompleks yondashuvni o'z ichiga oladi. Shu nuqtai nazardan, tezis ta'lim jarayonidagi zamonaviy tendensiyalarni ilmiy tahlil qilish, o'qituvchilarni rag'batlantirishning samarali mexanizmlarini aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlarini keng yoritishga xizmat qiladi.

Bugungi global va milliy ta'lim tizimlarida o'qituvchilarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishi masalasi tobora dolzarb bo'lib qolmoqda. Ta'lim jarayonining sifatini oshirish nafaqat o'quvchilarning bilim darajasiga, balki ularning pedagogik jarayonda yuzaga keladigan psixologik, metodik va innovatsion ehtiyojlariga ham bevosita bog'liqdir. Shu nuqtai nazardan, o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan intilishi, ularning ichki motivatsiyasi va kasbiy kompetentsiyalarini oshirish gerontopedagogik mexanizmlarning amaliy ahamiyatini keskin oshiradi. So'nggi yillarda ta'lim sohasida yuzaga kelgan ijtimoiy va texnologik o'zgarishlar, o'quvchilarning ehtiyojlari va pedagogik standartlarning yangilanishi o'qituvchilarning kasbiy faoliyatini yangi bosqichga ko'tarishni talab qiladi[4]. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarning professional o'sishi va shaxsiy rivojlanishi tizimli yondashuvlar asosida amalga oshirilganda, ta'lim sifati sezilarli darajada oshadi. Shu sababli o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirish gerontopedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish va tatbiq etish zaruriy ehtiyojga aylanmoqda. Gerontopedagogika nazariyasi, xususan, o'rta va katta yoshdagi pedagoglarning kasbiy tajribasi, psixologik xususiyatlari va shaxsiy rivojlanish ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularni rag'batlantirish strategiyalarini ishlab chiqadi. Bu esa pedagogik faoliyatda professional barqarorlik va samaradorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Masalan, o'qituvchilarda ichki motivatsiyani kuchaytirish, ularni doimiy kasbiy o'sishga jalb etish, pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish orqali ta'lim jarayonining sifatini oshirish imkoniyati mavjud. O'zini o'zi rivojlantirishning dolzarbligi bir necha jihatdan namoyon bo'ladi. Birinchi jihat pedagogik kompetentsiyalarning oshishi. O'qituvchilar muntazam ravishda yangi metodik yondashuvlar, pedagogik texnologiyalar va o'quv jarayonini optimallashtirish bo'yicha malaka oshirish orqali o'z bilim va ko'nikmalarini boyitadi. Bu esa o'quvchilarga sifatli ta'lim berish imkoniyatini yaratadi va ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshiradi. Ikkinchi jihat pedagogik barqarorlikni ta'minlash[5]. O'qituvchilarni rag'batlantirish mexanizmlari orqali pedagogik jamoaning ichki kommunikatsiyasi yaxshilanadi, tajriba almashish va hamkorlik tizimi rivojlanadi. Shu bilan birga, pedagogik jamoaning psixologik barqarorligi kuchayadi, bu esa pedagogik stress va professional charchashning oldini olishga xizmat qiladi. Uchinchi jihat innovatsion pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish. Raqamli texnologiyalar va interaktiv o'quv metodlarini o'zlashtirishda o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga intilishi muhim ahamiyat kasb etadi. Shu yo'l bilan o'quv jarayonini modernizatsiya qilish va zamonaviy pedagogik standartlarga moslashtirish mumkin bo'ladi. Shuningdek, xalqaro tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirishning samarali mexanizmlari ta'lim sifatini oshirishda bevosita rol

o'ynaydi. Misol uchun, Finlyandiya, Singapur va Kanada tajribasida o'qituvchilar uchun maxsus professional rivojlanish dasturlari, mentorlik tizimlari va innovatsion pedagogik platformalar ishlab chiqilgan. Bu yondashuvlar o'qituvchilarni doimiy kasbiy rivojlanishga jalb qiladi va ularning motivatsiyasini oshiradi. Gerontopedagogik mexanizmlar nafaqat metodik va psixologik qo'llab-quvvatlashni, balki ijtimoiy rag'batlantirishni ham o'z ichiga oladi. Masalan, kasbiy muvaffaqiyatlar, sertifikatlar, rag'batlantiruvchi grantlar va mukofot tizimlari o'qituvchilarning professional faoliyatdagi intilishlarini kuchaytiradi[6]. Shu bilan birga, pedagogik jamoa ichida hamkorlik va tajriba almashish o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan motivatsiyasini sezilarli darajada oshiradi. O'zini o'zi rivojlantirish jarayonida o'qituvchilar psixologik jihatdan mustahkam bo'lishadi, bu esa ularning kasbiy stressga chidamliligini oshiradi va pedagogik faoliyatda yanada samarali bo'lish imkonini beradi. Shu bois, o'qituvchilarni rag'batlantirish mexanizmlarini gerontopedagogik nuqtai nazardan ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish ta'lim tizimining rivojlanishi va barqarorligi uchun muhim ahamiyatga ega. Yana bir jihat mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi nuqtai nazaridan o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga intilishi beqiyos ahamiyat kasb etadi. Chunki malakali va motivatsiyalangan o'qituvchilar nafaqat yuqori sifatli ta'limni ta'minlaydi, balki yosh avlodning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Shu bilan birga, o'qituvchilarning kasbiy barqarorligi va pedagogik innovatsiyalarni tatbiq etish imkoniyati ta'lim muassasalarining raqobatbardoshligini oshiradi va milliy ta'lim strategiyasini amalga oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi. Shu asosda, o'qituvchilarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirishning gerontopedagogik mexanizmlari ta'lim jarayonining sifatini oshirish, pedagogik jamoaning barqarorligini ta'minlash va zamonaviy pedagogik yondashuvlarni tatbiq etishning nazariy va amaliy asosini yaratadi[7]. Ular o'qituvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi, pedagogik tajribani boyitadi va kasbiy kompetentsiyalarini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, gerontopedagogik mexanizmlar o'qituvchilarning psixologik va ijtimoiy barqarorligini ta'minlab, pedagogik jamoaning samarali ishlashini kafolatlaydi. O'qituvchilarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirishning gerontopedagogik mexanizmlari nafaqat pedagogik jarayonning sifatini oshirish, balki pedagogik jamoaning ichki barqarorligini ta'minlash, kasbiy kompetentsiyalarni rivojlantirish va ta'lim tizimini modernizatsiya qilishda asosiy vosita sifatida qabul qilinadi. Shu bois, mazkur mavzu ilmiy, amaliy va ijtimoiy jihatdan yuqori darajada dolzarbdir.

Bugungi kunda ko'plab rivojlangan davlatlar xususan Finlandiya, Singapur, shuningdek Xitoy, Peru kabi mamlakatlar ta'lim sohasida doimiy kasbiy rivojlanish (professional development, lifelong learning) va pedagoglarning motivatsiyasini mustahkamlashga qaratilgan kompleks mexanizmlarni amaliyotga joriy qilgan. Bu tajribalar sizning mavzuingiz gerontopedagogik rag'batlantirish uchun muhim ilmiy-amaliy zamin yaratadi. Quyida eng aktual va mos misollarni keltiraman. Tadqiqotchilar doimiy malaka oshirish va pedagoglarning ichki motivatsiyasini rag'batlantirish o'rtasidagi bog'liqlikni ko'rsatishdi. Xususan,

Xitoy ta'lim tizimida o'qituvchilarning professional rivojlanishga bo'lgan motivatsiyasini o'rganish doirasida olib borilgan tadqiqotda, kattaroq o'qituvchilar ham tashqi bosim yoki majburiyat emas balki ichki motivatsiya asosida (academic self-fulfillment, cognitive interest) CPD (continuing professional development) faoliyatlarida faol qatnashishga moyilliklari aniqlangan. Bu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tashqi rag'bat – maosh, unvon yoki tashkiliy talabdan ko'ra, o'qituvchining shaxsiy intilishi, professional o'sishga ichki qiziqishi va shaxsiy rivojlanish istagi aniq rag'bat bo'lishi mumkin. Bu holat aynan gerontopedagogik yondashuvda muhim, chunki tajribali pedagoglar ko'pincha mustaqil o'rganish, o'z ustida ishlash va yangilanishga ehtiyoj sezadi. Bundan tashqari, onalik ta'lim va pedagogik jamoatchilik (community of practice) usullarini qo'llagan davlatlarda ham jamoaviy malaka oshirish va hamkasblik bosqichma-bosqich qo'llab-quvvatlash mexanizmlari muvaffaqiyatli bo'lmoqda. Masalan, yaqinda nashr qilingan bir tadqiqot Illinois Physics and Secondary Schools (IPaSS) partnership program bir xalqaro universitet bilan hamkorlikda yirik miqyosda fizika o'qituvchilari uchun professional rivojlanish (PD) dasturini amalga oshirgan. Ushbu dasturda hamkasblar hamjamiyati, pedagoglarning ehtiyojlariga moslashtirilgan qo'llab-quvvatlash, mentorlik va resurslar ta'minlash orqali ularni faollikka jalb qilish strategiyasi foyda bergan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bu model pedagoglarning professional o'sishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi, ularni jamoaga integratsiyalashadi va metodik innovatsiyalarni tatbiq etishga tayyorlaydi. Shuningdek, raqamli ta'lim va zamonaviy pedagogik transformatsiya jarayonida pedagoglarni doimiy rivojlantirishga jalb etishning innovatsion mexanizmlari ham samarali degan xulosaga kelinmoqda. Masalan, 2023 yilda e'lon qilingan bir tadqiqot Adapted Cascade Model for Digital Education PD asosida maktab darajasida raqamli ta'lim (digital education) bo'yicha PD dasturlarini keng ko'lamda tarqatish uchun moslashgan “kaskad” modeli ishlab chiqilgan. Bu modelda regiondagi faol o'qituvchilar trenerlar sifatida tayyorlanib, so'ngra ularning vositasida yuzlab o'qituvchilarga treynlar berilgan[8]. Natijada, raqamli ta'limni joriy etish va o'qituvchilarning mustaqil kasbiy o'sishiga rag'bat berish bir vaqtning o'zida amalga oshirilgan. Bu tajriba, ayniqsa sizning gerontopedagogik mexanizmlar kontekstida qiziqarli, chunki u kattaroq yoki uzoq tajribaga ega pedagoglarni ham yangilanishga jalb qilish usullarini ko'rsatadi. Xorijiy davlatlar tajribasida, pedagoglarning kasbiy faoliyatga bo'lgan qiymati, jamiyat oldidagi obro'si va pedagog kasbiga hurmat ham motivatsiyaning muhim omiliga aylanadi. Masalan, yaqinda chop etilgan bir tadqiqot Value of the Teaching Career and Factors in Its Path in Peru 28 mingdan ortiq maktab o'qituvchilarini qamrab olib, ularning kasbga bo'lgan hurmat, malaka oshirish imkoniyatlari, ijtimoiy e'tirof, professional o'sish yo'li kabi omillar “o'qituvchilik kasbining qadri” ni belgilovchi muhim omillar ekanligini aniqlagan[9]. Tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchilarga ishlab turishdagi sharoitlar, ijtimoiy tan olinishi, professional rivojlanish imkoniyatlari va kelajakka optimistik qarash ularning kasbga bo'lgan sadoqatini va o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan intilishini mustahkamlaydi. Bu ham gerontopedagogik yondashuvlar doirasida muhim:

pedagogning yoshidan qat'i nazar, kasb obro'si va ijtimoiy qadri motivatsiyaning kuchli omiliga aylanadi. Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki: pedagoglarni uzluksiz rivojlantirish va motivatsiyalash formal kurs-seminarlardan tashqari, ichki motivatsiya, jamoadagi hamkorlik, jamoat amaliyoti, mentorlik, raqamli transformatsiyaga tayyorlash va jamiyat oldidagi obro' orqali amalga oshiriladigan kompleks, uzviy tizim bo'lishi kerak[10]. Gerontopedagogik yondashuv esa aynan shu tizimlarni tashkil etishda eng mos model: u tajribali pedagoglarga moslashuvchanlik, hurmat, professional obro', shaxsiy o'sish va jamoaviy qo'llab-quvvatlashni birlashtiradi.

Xulosa: O'qituvchilarning uzluksiz professional rivojlanishi va shaxsiy salohiyatini oshirish masalasi nafaqat pedagogika nazariyasi, balki amaliy ta'lim jarayonining samaradorligi nuqtai nazaridan ham eng dolzarb muammolardan biri sifatida e'tiborga molikdir. Zamonaviy ta'lim tizimlarida doimiy o'zini o'zi rivojlantirish pedagogning professional barqarorligi, metodik va psixologik salohiyatini oshirish, shuningdek, o'quv jarayonining sifatini yaxshilashning muhim omiliga aylanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, pedagogning ichki motivatsiyasi, self-regulated learning, self-efficacy, pedagogik yetakchilik va innovatsion yondashuvlarni qabul qilish qobiliyati uning kasbiy samaradorligini bevosita belgilaydi. Shu bilan birga, pedagoglarni rag'batlantirishning gerontopedagogik mexanizmlari — yoshi kattaroq va uzoq tajribaga ega o'qituvchilarni ham doimiy rivojlanishga jalb qilish orqali ta'lim muassasalarida pedagogik barqarorlikni ta'minlaydi, jamoaviy madaniyatni mustahkamlaydi va innovatsion pedagogik yondashuvlarning samarali tatbiq etilishini rag'batlantiradi. Xorijiy davlatlar tajribasi, xususan Finlandiya, Singapur, Xitoy va Peru kabi mamlakatlar misolida, o'qituvchilarning professional rivojlanishiga kompleks yondashuvning samaradorligi isbotlangan. Bu yondashuvlar o'z ichiga ichki va tashqi motivatsiya, jamoadagi hamkorlik, mentorlik tizimlari, professional learning communities (PLC), raqamli va innovatsion pedagogik metodlarni joriy etishni oladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilar o'zini o'zi rivojlantirishga intilganda nafaqat individual kasbiy kompetentsiyalari oshadi, balki butun pedagogik jamoaning barqarorligi va ta'lim sifati sezilarli darajada yaxshilanadi. Bu esa ta'lim tizimining zamonaviy talablar va global pedagogik standartlarga moslashuvchanligini ta'minlaydi. Shuningdek, o'qituvchilarning o'zini o'zi rivojlantirishga bo'lgan rag'batlari, ularning professional identiteti va pedagogik obro'siga bevosita bog'liqdir. Katta yoshdagi va tajribali pedagoglar uchun gerontopedagogik yondashuvlar ularning o'z kasbiy faoliyatini yangilashga, metodik yangiliklarni tatbiq etishga, pedagogik jamoa bilan uzviy hamkorlikka kirishishiga va zamon talablariga moslashishiga yordam beradi. Shu nuqtai nazardan, gerontopedagogik mexanizmlar pedagogik faoliyatning sifatini oshirish, ta'lim muassasasidagi ijtimoiy-psixologik muhitni mustahkamlash va pedagoglarning doimiy professional o'sishini rag'batlantirish vositasi sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Milliy kontekstda ham ushbu mexanizmlarni joriy etishning strategik ahamiyati mavjud. O'zbekiston ta'lim tizimida pedagoglarning kasbiy barqarorligini ta'minlash, uzluksiz malaka oshirish

tizimini mustahkamlash va gerontopedagogik yondashuvlarni qo'llash orqali pedagogik jamoaning ilmiy, metodik va ijodiy salohiyatini oshirish mumkin. Shu yo'l bilan o'qituvchilar nafaqat zamonaviy pedagogik talablar bilan moslashadi, balki butun ta'lim tizimining samaradorligi, o'quv jarayonining sifat ko'rsatkichlari va o'quvchilarning bilim, ko'nikma va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Natijada, gerontopedagogik mexanizmlar pedagoglarni o'zini o'zi rivojlantirishga rag'batlantirish, professional identitetni mustahkamlash, innovatsion va raqamli pedagogik metodlarni joriy etish, shuningdek pedagogik jamoaning barqarorligini ta'minlash bo'yicha kompleks va samarali strategiya sifatida muhim vositadir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Bong M., Scofield N. (2003). Learning styles and motivation in higher education. *Journal of Educational Psychology*.
2. Desi E., Райан, Р. М. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*.
3. Розенберг, М., Мартин, Л. (2017). *Career motivation and learning in young adults*. *Journal of Career Development*.
4. Бельцова И.А. Концепция «успешное старение» как нормативный конструкт в формировании позитивного образа старости в демократическом обществе // Вестник экономики, права и социологии. 2012. № 1. С. 283-287.
5. Грин О. Старость во благо. URL: <https://rusplt.ru/health/starost-vo-bлаго-15762.html> (дата обращения 30.12. 2019).
6. Мелехин А.И. Психологические модели успешного старения // Психол. журн. Международного университета природы, общества и человека «Дубна». 2014. № 2. С. 44–61.
7. Преснякова, Л.Б. Социальный, материальный и эмоциональный климат в старости /Л. Б. Преснякова // Социологические исследования. – 2006.-№3.-С. 34-46.
8. Бранский В.П., Пожарский С.Д. Социальная синергетика и акмеология. – СПб.: Политехника, 2002 – 476 с.
9. Максимова В.Н. Акмеологический подход в педагогике: моногр. – СПб.: ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2007. – 196 с.
10. Khalimjanovna, A. M. (2022). Problems of moral education in non-habel families. *NeuroQuantology*, 20(21), 489.
11. Асранбоева, М. Х. (2016). Формирование стрессоустойчивости у учащейся молодёжи вузов. *NovaInfo. Ru*, 2(42), 257-260.
12. Асранбоева, М. Х. ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ РОДИТЕЛЬСКИХ ОТНОШЕНИЙ В СЕМЬЕ НА ОБРАЗОВАНИЕ ДЕТЕЙ. *ВЕСТНИК ИНТЕГРАТИВНОЙ ПСИХОЛОГИИ*, 14.
13. Asranbayeva, M. (2024). Kasbiy refleksiya o'qituvchi mehnatini ilmiy tashkil etishning muhim omili sifatida. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.

M U N D A R I J A

№	Nomi	Sahifa
1.	KIRISH SO‘ZI	3
2.	M.R.Qodirxonov TA‘LIMDA YANGI QADAM: ILM FAN VA AMALIYOT UYG‘UNLIGI	5
3.	S.X.Abdullaev ANIQ VA TABIIY FANLARNI O‘QITISHDA ERGONOMIK MUAMMOLAR	6
4.	M.Отажонов, М.Ахмедов. ДАРС ЖАРАЁНИДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ МУНОСАБАТЛАРИНИ ЎРНАТИШ	9
5.	О.С.Абдуллаева ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ КАФЕДРЫ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ	11
6.	Ў.Е.Абдуллаев. КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	17
7.	Sh.S.Xudayqulov, A.O. Dolimova. IZONIT TIKISH USULLARIDAN FOYDALANISHNI O‘RGATISH	19
8.	I.E.Shernazarov TABIIY FANLAR BO‘YICHA MILLIY O‘QUV DASTIRI VA XALQARO BAHOLASH DASTURLARI TALABLARI ORASIDAGI MUVOFIQLIK	22
9.	T.U.Abdullaev. БОШЛАНГИЧ ТАЪЛИМНИНГ МАТЕМАТИКА ДАРСЛАРИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	26
10.	M.YU.Eshnazarova, I.X.VALIJONOV, B.A.IBROXIMOV. EKTRON KUNDALIK VA DAFTAR, UNING BUGUNGI RIVOJLANISH DAVRIDAGI AHAMIYATI	30
11.	A.Matkarimov, D.INOMJONOVA. TEXNOLOGIYA FANI BO‘YICHA MUSTAQIL TA‘LIM JARAYONIDA TALABALARINING IJODIY QOBILYATLARINI SHAKLLANTIRISH USHLBLARI	34
12.	N,J.Abdullayev. METALL SORBSIYANING XITOZAN MOLEKULASIGA TA‘SIR MEXANIZMLARI	39
13.	A.U.Najimov, Z.R. Usmonaliyeva, Sh.R. Saidvaliyeva, D. B. Jo‘raboyeva. TABIATDAGI OZUQA RESURLARI VA ULARNING DAVRA BO‘YLAB AYLANISHIDA ISSIQQONLI HAYVONLARNING O‘RNI	44
14.	Б.Б.Орипов. КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ	47
15.	Н.Т.Суяров БЎЛАЖАК ТАСВИРИЙ САНЪАТ ЎҚИТУВЧИЛАРИНИ КАСБИЙ ТАЙЁРЛАШ НАЗАРИЯСИ	49
16.	I.T.Uluxanov, B.I.To‘xtaxo‘jayev MAXSULOT ISHLAB CHIQRISHDA SIFATNI NAZORAT QILISH TALABI	54
17.	M.K.Kamilova, J.O.Baltabayev BO‘LAJAK TEXNOLOGIYA TA‘LIMI O‘QITUVCHILARINING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUOMMALAR	57
18.	A.B.Tadjibayev, Y.Sharipjonov GRAFIK TA‘LIM SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	59
19.	A.B.Nabiyev “LAZERLAR NURALAR” MAVZUSINI O‘QITISHMETODIKASINI RIVOJLANTIRISH	62
20.	Sh.S. Xudayqulov, Sh.S. Masalbekova “MATERIALSHUNOSLIK” FANINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	68
21.	M.X.Asranbayeva “O‘QITUVCHILARNING UZLUKSIZ TA‘LIM VA O‘ZINI O‘ZI RIVOJLANTIRISH JARAYONINING GERONTOPEdagogik MEXANIZMLARI”	72
22.	A.B. Nabiyev, S.S. Sobitova. XALQ HUNARMANDCHILIGI TAYYORLASHDA MAKTAB O‘QUVCHILARINI O‘RNI	80
23.	J.A.Matkarimov TALABALARDA RAQAMLI AXBOROT	82